

вибірки. Використання даних з відкритих джерел (зокрема мова йде про відкриті дані, open data), з доступних електронних дослідницьких архівів актуалізує ще дві великі проблеми – конфіденційність та право власності/володіння даними. Пов'язані із цими проблемами питання носять як юридичний, так і етичний характер.

Отже, нові ІТ змінюють основні базові елементи емпіричного дослідження. Мова йде про постановку задач та вибір теми, встановлення контексту дослідження (робота з літературою), визначення теоретичного базису, формулювання дослідницьких питань, розробку дизайну дослідження, збирання інформації, аналіз даних та формулювання висновків, поширення результатів дослідження. Для всіх етапів вже тією чи іншою мірою сформований дослідницький інструментарій. Звичайно, дуже часто такий інструментарій є культурно залежним. Тому актуальним залишається як вивчення світового досвіду та його адаптація до соціокультурних реалій України, так і розробка власних ідей, власних моделей. Нові виклики стоять перед соціологічною освітою. І мова йде не тільки про університетську освіту в класичному розумінні. Отже, виступ спрямований на стимулювання дискусії про роль соціологічної наукової академічної спільноти у запровадженні в загальну дослідницьку практику цифрових технологій.

Висновки

- потенціал можливостей використання нових інформаційних технологій для соціальних дослідників не тільки не вичерпаний, але й навіть добре не окреслений;
- потрібні нові підходи – до пошуку інформації, до вибірки та вибіркового методу, до оцінки надійності/валідності інформації, до об'єднання інформації з різних джерел для аналізу
- потрібні нові постановки задач, що орієнтуються на доступні дані нового типу;
- є нагальна необхідність у нових компетенціях для соціальних дослідників, аналітиків – зокрема компетенції володіння базовими навичками програмування, навичками аналізу даних різного типу (кількісних, якісних, мережних ...), базові навички data science.

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ЯКІСТЬ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДАНИХ В УКРАЇНІ

Паніотто Володимир Ілліч

доктор філософських наук, професор,

генеральний директор Київського міжнародного інституту соціології,

професор кафедри соціології Національного університету «Києво-Могилянська Академія»

Пандемія Covid-19 суттєво вплинула на багато аспектів нашого життя, в тому числі і на методологію проведення соціологічних досліджень. Змінилося співвідношення методів збору інформації, які потребують особистого контакту «обличчям до обличчя» інтерв'юера з респондентом, і дистанційних методів опитування і фокус-груп, які не потребують такого контакту. Чи погіршилася якість соціологічних даних через пандемію? І якщо так, то наскільки це критично? Чи можемо ми довіряти даним, які отримуємо зараз? Відповідь на ці запитання є зараз, на мій погляд, дуже актуальною.

Як показує порівняння результатів останніх передвиборчих досліджень з результатами виборів, у 2019 р. якість F2F інтерв'ю була досить високою і, ймовірно, вищою, ніж якість CATI. Див. <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=849&page=9>

Табл.1. Максимальні і середні відхилення від результатів виборів в останніх передвиборчих опитуваннях 1 туру президентських виборів 2019 р., % (компанії впорядковані за збільшенням максимального відхилення)

	Максимальне відхилення	Середнє відхилення
KMIC + Демініціативи	2,6	1,2
СОЦІС	2,7	1,5
Greenberg Quinlan Rosner та InfoSapiens	3,2	2,3
Соціальний моніторинг	3,3	2,1
Група «Рейтинг»	3,6	2,1
Центр Разумкова	6,2	2,4
Телефонне опитування KMIC	6,7	2,1

Але після початку пандемії і першого карантину в Україні ситуація змінилася. Спочатку F2F інтерв'ю повністю припинилися, а коли вони відновилися, то виникли сумніви в їх якості. По-перше, в таких інтерв'ю response rate залежить від ситуації з Covid-19 в регіоні, тому співвідношення регіонів може змінюватися. По-друге, згода відповідати залежить від оцінки респондентами ймовірності захворіти, а це може залежати від довіри до влади, до уряду, до рекомендацій медичних працівників. Все це збільшує похибку дослідження.

Методологія телефонних опитувань за останні роки теж змінилася. Ця зміна пов'язана зі зменшенням відсотку стаціонарних телефонів з 55% до 7%. Як наслідок, опитування за стаціонарними телефонами стало занадто вартісним. До того ж відсоток мобільних телефонів збільшився до 96%. Тому dual frame метод змінився на опитування суто за мобільними телефонами.

У доповіді порівнюються результати декількох досліджень, що проведені Київським міжнародним інститутом соціології методом F2F інтерв'ю та методом CATI у 2020-2021 рр. Порівняння демонструє помітну різницю у рейтингах політичних партій і кандидатів в президенти. Наприклад, в телефонних опитуваннях вище рейтинг ЄС, а в F2F інтерв'ю вищим є рейтинг Батьківщини та ОПЗЖ. З чим це може бути пов'язано?

У грудні 2020 р. КМІС провів два опитування різними методами. Обидва опитування були однаковими за обсягом вибірки (2000 респондентів), використовували однакове формулювання запитання і однаковий список партій

Таблиця 2

Порівняння профілів респондентів опитувань, проведених методом особистих і телефонних інтерв'ю, грудень 2020 р.

	Особисті інтерв'ю	Телефонні інтерв'ю CATI	Різниця
Освіта			
Не вища	65.7	53.5	+12.3
Вища	34.1	44.5	-10.4
Матеріальне становище родини			
Нам не вистачає грошей навіть на їжу	11.7	7.5	+4.2
Нам вистачає грошей на їжу, але купити одяг вже важко	43.7	35.6	+8.1
Ми можемо дозволити собі купувати деякі дорогі речі (такі як телевізор або холодильник)	5.5	16.2	-10.7

Аналіз результатів демонструє, що в телефонних опитуваннях більше освічених і більше заможних людей, тому партії, електорат яких є більш освіченим і заможним, отримують вищий рейтинг.

Який метод є більш надійним? На жаль, перепис в Україні не проводиться практично вже 20 років, тому на це запитання важко відповісти напевно. Можливо, до майбутнього перепису чи виборів найбільш обережною оцінкою була б середня двох еквівалентних підвбірок, одна з яких проведена методом F2F інтерв'ю, а інша методом CATI.

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ АНАЛІЗУ ЯКІСНИХ ДАНИХ

Профатілова Людмила Геннадіївна

старший викладач кафедри методів соціологічних досліджень
соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Будь-яке соціологічне емпіричне дослідження передбачає збір даних та їх аналіз для отримання відповіді на головне дослідницьке питання. В рамках якісного дослідження такими даними можуть бути тексти глибинних інтерв'ю, спостережень, фокус-груп, різноманітних документів. Крім таких традиційних джерел даних, що потребують «якісного» аналізу, колосальні об'єми інформації сконцентровані в мережі Інтернет. Сучасний розвиток комунікативних та інформаційних технологій, проникнення їх у всі сфери людського життя та вільний доступ до них має наслідком продукування, здебільше, інформації у вигляді текстів, зображень, відео, тобто у формі «якісного» контенту. Мова йде, перш за все, про дані із соціальних мереж, медіа, веб-сторінок. Ці дані потребують осмислення, структурування та аналізу не тільки